

Za Vojtechom Filkornom (8. 4. 1922 - 14. 4. 2009)

14. apríla vo veku 87 rokov zomrel prof. PhDr. Vojtech Filkorn, DrSc. Na jeho písacom stole zostal dokončený rukopis jeho poslednej monografie venovanej problematike metodológie vied a vedľa rukopisu položená veľká luppa, ktorá bola dôležitým nástrojom pri písaní tejto práce. Vedecká práca tvorila jadro posledných rokov jeho života. Svoju poslednú prácu uvádza mottom: *Vedu nech robia tí, ktorí by bez nej nemohli žiť.* To je jeho hlboké a presvedčivé vyznanie jeho vzťahu a lásky k tvoreniu vedy. Vojtech Filkorn opustil tento svet. Na jeho najbližších, priateľov, spolupracovníkov, jeho bývalých študentov a známych doľahol smútok. Ostáva len priestor na spomínanie.

Vojtech Filkorn patril medzi významné osobnosti slovenského vedeckého života. Bol významným filozofom, logikom, metodológom a historikom vedy, ktorý sa výrazne zaslúžil o rozvoj týchto disciplín na Slovensku i v bývalom Československu. Vojtech Filkorn nastúpil v roku 1948 pracovať ako asistent do Filozofického seminára FFUK v Bratislave. Patril ku generácii, ktorá sa svojimi prácami významne zaslúžila o paradigmatický prechod od tradičnej k modernej formálnej logike na Slovensku a spoluvytvárala základy jej ďalšieho rozvoja u nás. Patril medzi prvých, ktorí sa svojimi štúdiami zaslúžili o prienik a rozvíjanie neklasických logík u nás.

Vojtech Filkorn sa stal osobnosťou, ktorá svojou systematickou a profesionálnou prácou v oblasti logiky a metodológie vied od roku 1948 a činnosťou ako vysokoškolského učiteľa zabezpečovala výskumnú kontinuitu a ďalší rozvoj týchto odborov na FFUK a na Slovensku. Postupne svojou prácou získaval prirodzenú autoritu. Bol uznávaný nielen na Slovensku, ale aj v zahraničí. Bol výborným učiteľom so schopnosťou nadchnúť a získať študentov pre prácu. Svojím prístupom, toleranciou a schopnosťou vytvárať tvorivé prostredie mal vplyv na to, že po roku 1955 sa postupne vytvárali podmienky na prehĺbenie procesu inštitucionalizácie logiky a metodológie vied. Výsledkom tohto úsilia bolo založenie samostatnej Katedry logiky na FFUK v roku 1962. Prof. V. Filkorn sa stal prvým vedúcim tejto katedry a jeho žiaci jej zakladajúcimi členmi. Jeho vplyv bol výrazný aj na rozvoj filozofického myslenia na Slovensku, jeho tematického zamerania a analytického spôsobu filozofovania, ktorý sa usiloval rozvíjať v konceptuálnom rámci logiky, metodológie vied a dejín vedy a logiky, najmä v monografických prácach publikovaných po roku 1950. Vo svojich monografiách, najmä v knihe *Úvod do metodológie vied* (1960), V. Filkorn postupne sformoval originálnu koncepciu metodológie vied odlišnú od metodologických koncepcií inej proveniencie. Jadro Filkornovho programu metodológie vied tvorí rozlišovanie základných, historicky podmienených období vo vývine vedy – obdobia klasifikačného, vzťahového,

kauzálneho a dialektického. Týmto obdobiam zodpovedajú príslušné rovnomenné typy analýz a im zodpovedajúce typy vedeckých zákonov a typov racionality a taktiež príslušných epoch vedeckého myslenia. Vlastnú koncepciu metodológie vied ďalej Filkorn rozvíjal a dotváral v nasledujúcich rokoch svojho života. Výsledkom tohto úsilia bola monografia *Povaha súčasnej vedy a jej metódy* (1998) a rukopis poslednej monografie, pripravenej do tlače, *Obrazy vedy* (2009). V týchto prácach sa usiloval ďalej rozvinúť a konkretizovať problematiku vývinu vedy prostredníctvom vnútrovedeckej a kategóriálnej epochy. Zmena kategóriálnej epochy znamená revolúciu vo vede, zmenu videnia sveta a jeho obrazu.

Jeho úspešná vedeckovýskumná a pedagogická činnosť našli svoje vyjadrenie v získaní akademických, vedeckých a vedecko-pedagogických hodností (doc. 1957; DrSc. 1960; prof. 1962; akademik SAV 1967; akademik ČSAV 1977). Významné ocenenie si zaslúži aj vedecko-organizátorská práca V. Filkorna (zastával funkciu rektora UK v Bratislave, bol podpredsedom SAV, predsedom SKVH a zastával ďalšie významné funkcie v organizácii vedy).

V. Filkorn svojim bezprostredným vystupovaním a schopnosťou komunikovať si dokázal získať dôveru, uznanie a priateľstvo mnohých významných matematikov, prírodovedcov, lekárov, technikov a, samozrejme, spoločenských vedcov.

Výsledkami svojej vedeckovýskumnej práce sa významne zaslúžil o prezentáciu slovenskej vedy v zahraničí. Jeho práca bola ocenená udelením čestných doktorátov Jagielonskej univerzity v Krakove a Univerzity T. Ševčenka v Kyjeve.

Odchod V. Filkorna je veľkou stratou pre slovenskú vedu a kultúru. Odchod však neznamená zabudnutie. Jeho práca, osobnosť, vzťah k ľuďom zostane v myšliach a spomienkach jeho blízkych, priateľov, spolupracovníkov, žiakov a známych.

Jozef Viceník

Literatúra

- Cmorej, P. – Viceník, J. (2007): Ku koreňom analytickej filozofie na Slovensku. *Organon F* 14, č. 2, 271 – 280.